

NOVI GLAS

Glasilo Hrvatskoga
akadenskoga kluba

God. 1 (1969)

Broj 1

MOAICTV2

NOVI GLAS

GOD. 1

OZUJAK 69

BROJ 1

SADRŽAJ:

P.dr.A.Blazović:	Ideje na putu od sanje u stvarnost	2
Franjo Palković:	Koordinacija	4
m.p.	Narodni sabor ili narodni sajam	7
Rudi Gregorić:	Studentski razgovori	8
Odgojitelj:	Spolnomu odgoju na rub	10
Ivo Dommanović:	R.Nixon	13
Miško Čakavac:	akopriem nisan sega razunil	14
Augustin Blazović:	Otac i sin	16
Jure Špika:	Trešće	20
	Pjesme: a.b., Miloradić, ---vić, Vladimir Vuković	

"NOVI GLAS" izdaje HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
1040 Beč IV, Schwindgasse 14
Urednik; Vladimir Vuković

"NOVI GLAS" izlaziti će četiti put godišnje.
Pretplata za četiri broja S 40.-, inozemstvo 3 dolara.

Herausgeber, Eigentümer und Verleger:
KROATISCHER AKADEMIKERKLUB, 1040 Wien, Schwindgasse 14.
Verantwortlicher Redakteur: Vladimir Vuković

Erscheinungsort: Wien

Wien, März 69

Umnoženo u vlastitoj nakladi. ✓

I D E J E N A P U T U O D S A N J E U
S T V A R N O S T

Sve što se u ovome svijetu ostvaruje, postoji prije toga kao misao, kao ideja. Prije nego li čovjek nešto poduzme, mora znati šta hoće, mora imati ideju šta želi postići.

Ovako je i u svim našim narodnim poslovima. Ovako je bilo i prije objavljivanja ovog časopisa. On se zove "Novi Glas", čim podsjeća na onaj "Glas", koji je izlazio od g. 1957. do 1963., dakle blizu sedam godina. Prije izlaza "Glasa" i "Novog Glasa" mnogo se snovalo i kovalo. A planovi su postojali u Hrvatskom akademskom klubu i između god. 1964. i 1968. Samo da nije imalo ni dosta snage, ni dosta sloge, da iz ideje i plana nastane stvarnost.

Kad treba neku ideju, sanju ili plan ostvariti, ima različitih karakterističnih tipova.

Prvi tip je vjekoviti sanjar. U svjetskoj književnosti ostvario je spanjolski pjesnik Cervantes znameniti vječni lik takvog sanjara u Don Kihotu. Od opširnog romana (u dva sveska) izrađen je novije "musical"-igrokaz "Muž od la Manche" (prošlu godinu velikim uspjehom predstavljan i u Beču). U ovom se također izvrsno izražava neplodno sanjarstvo onog "tužnog viteza", koji se bori proti vjetrenjačama, koji smatra svoje zarđalo oružje sjajnim nakitom i uspješnim sredstvom za borbu, a sluskinju-uličarku Dulcineju svojom prekrasnom gospođom. Don Kihoté se i onda još bori za svoje sanje, koje se nikako i nikada ne mogu slagati sa stvarnošću, kad mu je ova nemogućnost više-manje očita. On ne želi uspoređivati svoje sanje prema stvarnosti. On živi u sanjama, a ne u stvarnosti. On uopće ne želi sagledati stvarnost.

U umjetnosti još mnogo puta srećemo slične oblike. Nedavno je prikazivala austrijska televizija francuski film "Jedan majmun u zimi". I u ovom filmu zatvaraju oči pred stvarnošću dva muškarca: jedan živi na francuskoj atlantičkoj obali kao posjednik hotela i sanjari da je mornar i da se vozi brodom na kitajskoj "žutoj rijeci", na Jangcekijangu; a drugi mlađi, dosavši iz Pariza utvara si, da je spanjolski toreador, borac s bikovima.

Neki ljudi, naročito koji žive uz more, stradaju od čežnje za daljinom. I ta čežnja za tuđinom postavi oko njih nevidljive ograde. Ovi nevidljivi zidovi ih razdružuju od okoline i stvaraju od njih čudake, koji svoj život provode u oblacima svojih nestvarnih sanja.

Cervantes nije uzalud postavio uz svoga "tužnog viteza" Don Kihota kao ne manje slasan kontrast debelog slugu Sancho Panzu. Ovaj zastupa suprotni tip: čovjeka stvarnosti, čovjeka bez sanja, čovjeka bez ideja. Sancho Panza i njegovi rođaci po duhu uzimaju sve, kako jest i ostavljaju sve onako, kako su je našli. Oni su robovi stvarnosti. Po njima se svijet ni za korak ne bi maknuo napred. Obično oni znadu živjeti veoma komotno. Imadu mnogo smisla za praksu. A znadu biti, upravo kao Sancho Panza, takorekuć anđeli čuvari "Don Kihotima", da ovi sanjari ne bi padali na svakome koraku na nos.

Vidjevši ova dva ekstremna tipa bilo bi logično, da tražimo zdravi način čovječjeg života u ovome pogledu negdje između ovih dvaju tipova u nekoj "zlatnoj sredini", u nekom kompromisu. Obično i jest tako, da je pretežni dio ljudi ovakov "tip kompromisa". Ali kako ni Don Kihoti, ni Sancho Panze ne nose svijet dalje napred, tako ni ovi kompromisni ljudi, koji ponekad nešto sanjaju, ali kad se sudare sa stvarnošću, onda ili napuštaju ideju i plan, ili prave kakovu slabu i nekorisnu nagodbu.

Pravi naprednjaci jesu oni, koji imaju uvijek nove i nove ideje i planove, ali i otvorene oči za stvarnost. A kad se ideja i stvarnost konfrontiraju, sudare, ovi naprednjaci spremni su na žilavu borbu za ostvarenje svojih ideja. Ovi ljudi nisu ni komotni Sancho Panze, a prema drugima znadu biti još i previše nekomotni; oni nisu ni sanjari za tvorenih očiju, kao Don Kihote. Niti su ljudi trulog kompromisa, nego borci napretka. Može ih stvarnost sto puta pobiti, ali oni opet i opet započinju na novo.

Ovakov muž napretka bijaše u našem narodnome životu Martin Meršić stariji. Drugi su ismihavali brojne njegove planove i držali da se te ideje nikada ne će ostvariti. Ali on se nepopustljivo dalje bori, dok ne dodje do punog ili barem djelomičnog uspjeha.

Nadamo se, da su i naši mladi u Hrvatskom akademskom klubu, naročito oni oko njihovog sada već po drugi put započetog časopisa ovakovi žilavi borci, ljudi ideja i stvarnosti, ljudi pravog napretka. Mislim i nadam se, da u njihovim rukama leži vrli dio naše narodne budućnosti.

P. dr. Augustin Blazović

P A U N

Raširiš širom šaren rep
I misliš glupo, da na njem
Čitavom svijetu kažeš raj.

*Nije javno razmišljeno
misliti a da do mi
štafa ne pasc.*

A kad otvoriš ohol kljun,
Raspara uši, oj paun,
Tvog grdog grla gorki glas.

a.b.

NÁŠIM MLADENCEM NA VISOKI ŠKOLA

Da ne živiš prez dobitka,
Da obladaš toga žitka
Teške jade, tužne jale
Živit znaj za ideale !

Miloradić

KOORDINACIJA

"Osebnu točku predstavljao je i predlog o čim užoj koordinaciji naših društav, kade je (..) vladalo jednoglasno mišljenje, ko obećava najlipše rezultate. Učasi općega kolektivizma i zadrugarstva ne ćemo ni mi Hrvati u Gradišću zaostati, nego se hoćemo čim tjesnije povezati i na izvana".

"Skupna odborna sjednica naših društav" u HRVATSKE NOVINE od 15.2.1964.g., broj 7, strana 1.

Već desetljeća dugo imamo mi gradišćanski Hrvati organizacije, koje priznavamo - iako su kulturnoga karaktera - kao reprezentacije hrvatske manjine u Austriji. S tim mislim da priznavamo ako treba negdje zastupati gradišćanske Hrvate, zastupnike naših društava kao naše gradišćansko-hrvatske reprezentante.

Ove naše organizacije u velikom su posljedice i rezultat "gradišćansko-hrvatske renaissance", koja je početkom ovoga stoljeća bila impulzirana pretežno od agilnosti Martina Meršića st. i pera Mate Meršić-Miloradića. Gledeći bilanciju naših pojedinih društava sve od njihovoga utemeljenja do današ moramo ustanoviti da su obogatila, intenzivirala i peljala naš kulturni život, a stim i pridonesla važan prinos očuvanju naše hrvatske manjine i gajenju našega narodnoga blaga. Ada sasvim pozitivan rezultat.

Kad bliže analiziramo djelovanje i djelokrug naših društava odmah nam padne u oko da su regionalno i sadržajno ograničeni, odnosno različiti. Tako na priliku djeluje

Hrvatsko kulturno društvo (HKD) za Hrvate u Gradišću,

Hrvatsko gradišćansko kulturno društvo u Beču (HGKD) koncentrira svoje djelovanje na u Beču naseljene gradišćanske Hrvate,

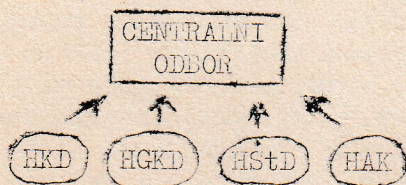
Hrvatsko štamparko društvo (HŠTD) opet odgovorno je za literarna i novinarska izdavanja naše manjine,

a "least not last" združava Hrvatski akademski klub (HAK) naše akademičare, djake i apsolvante sridnjih (viših) škola u posebnoj organizaciji.

Ova četira društva djeluju u glavnom svako za sebe i dopunjavaju skupno kulturni život gradišćanskih Hrvata. Njihove predsjednike i odbornike gledamo - kot već početkom ustanovljeno - kao naše hrvatske zastupnike u nepolitičkom javnom životu.

Naše organizacije se ada medjusobno nekako dopunjavaju, a ipak, ili baš zbog toga opaža se u ovome sistemu velik manko-nedostatak : decentralizam u skupnima, opće gradišćansko-hrvatskimi poslovi i pitanji.

U ovome pogledu je centralizam ali neophodno potreban! Jer centralno vodstvo i mišljenje jet put k slogi, a sloga je moć! Iz njihovih različitih konstitucija je razumljivo da naša društva djeluju seperatno, a dobro će biti, ako i u budućnosti nastaje svako svoje odgovarajuće djelovanje. Ali držim da odgovara potreboćam današnjega časa i suvremenim prilikam, da naša društva koordiniraju u opće gradišćansko-hrvatskimi pitanji njihovo djelovanje.

Koordinacija može se dostići pomoćom jednoga centralnoga saveza ili odbora, u kojem su sve organizacije zastupane svojim poslanicima. Ovaj centralni odbor - zovimo ga za sada "Hrvatski odbor" - postojao bi na primjer od 10 odbornika (=10 delegata naših organizacija). Broj poslanika pojedinih društava

trebao bi se u skupnom razgovoru ustanoviti. Centralni "Hrvatski odbor" bavio bi se pitanjima koja nisu isključivo posao jednoga društva, nego su opće gradišćansko-hrvatska nastojanja, ada spadaju u interes svih naših organizacija, kao na priliku školsko pitanje ili poznati § 7 austrijskog državnog ugovora iz 1955.g. ili hrvatske emisije u radiju i televiziji. Isto tako ustanovio bi ovaj odbor skupni stav naših društava u javnim pitanjima, skrbio bi se za skupne manifestacije i priredbe itd., a ne na zadnje predstavljao bi kao naš najviši gremium -skupnu nepolitičku reprezentaciju gradišćanskih Hrvata. Svakako je potrebno točno definirati kompetencije "Hrvatskoga odbora". Bez svake sumnje bio bi centralan odbor kroz svoju direktivnu, složnu i konkretno odredjivajuću funkciju od velike koristi za našu manjinu, jer bi naša pojedina društva u najvažnijim poslovima djelovala po skupnoj, koordiniranoj direktivi i tako u jedinstvenom nastupu puno više dostigla, nego do sada na svoju ruku.

Ideja koordinacije rodila se je već prije nekoliko godina u krugu naših "naprednih" kulturnih radnika, koji su već u ono vrijeme vidjeli njezinu potrebu. Slijedeći obligatnoj potrebi predložili su na skupnoj sjednici naših društava 8.2.1964.g. nekoliko mogućnosti za praktičnu realizaciju koordinacije, izradili su se čak i statuti. Izgledalo je da će ova progresivna ideja probiti, ali na žalost stojimo danas ispred turobne činjenice da pet godina nismo bili u stanju usprkos konkretnomu planu napraviti korak iz teorije u praksu (ali to je - izgleda mi - hrvatska bolest).

Naša društva tuču i bavu se s više ili manje potrebnim malenkostima (što po njihovoj sadašnjoj strukturi i nije drukčije moguće) i se djelomično zbog poznatih uzroka međusobno ignoriraju (jer to je lakše nego suradnja) mjesto da bi u koordiniranom poslovanju "viribus unitis" pokrenula vidljive akcije, kad ide za temeljite interese gradišćanskih Hrvata. Ali izgleda da je nekim "rodoljubima" važnije osobno fantenje - a time povezano, žali Bože, i nekim organizacijama - nego skupno konsekvantno djelovanje u korist našega naroda. U skromnoj nadi bih predložio ovim našim "narodnim velikanima" da pri prilici razmišljaju u vezi njihovih odnosa malo i o dužnosti i odgovornosti, koju u svojim funkcijama nose prema svojim biraćima i - prema našoj hrvatskoj manjini.

Nevjerojatno je da je ideja koordinacije samo zato stagnirala, kad smo mi Hrvati više teoretski nego praktički nadareni, nego imati će i drugih razloga. Valjda ima u našim organizacijama ljudi, kojima zbog usko-grudnosti, partikularizma i osobnih (ili tuđjih) interesa koordinacija

ne ide u koncept. Ovako regresivni, pasivni tipovi i elementi ili su pripadnici jučerašnjeg svijeta ili kombiniraju svoj "rodoljubni" posao tuđim interesama. I ovi i oni svakako koč i priječe nove ideje i napredak naših društava, izato se moraju eliminirati ili ukloniti ako željimo u narodnom poslovanju konačno prosperirati.

Bilo kako bilo, u pogledu koordinacije danas više ne možemo naći superlativa gledajući njezinu potrebu, jer već prije pet godina je bila "više nego ikada prije" potrebna. Neki neuspjesi naših društava u posljednim godinama bi se bili mogli zapriječiti, ako nebi bila pojedma društva sama za sebe, nego sva društva pod jednom direktivom išla na posao. Ali "kad potuče je kasno zvoniti" kaže stara poslovice. No za nas gradišćanske Hrvate još nije po zadnji put tuklo, ali vrijeda ćemo zaman zvoniti. I zato neka nam budu Miloradićeve riječi "Stanmo gori, dost smo spali!" opravdan apel gledajući našu narodnu situaciju a i reorganizaciju suradjivanja naših društava, jer ...

*gledaj "Treće" i "Narodni
sobot ili narodni kajanje..."*

"... U dobi općeg kolektivizma i zadružarstva ne ćemo ni mi Hrvati u Gradišću zaostati, nego se hoćemo čim tjesnije povezati i na izvana".

franjo palković

SUDBINA

Brate! sbrat zaoštri sud,
Ter razumi mladu ćut,
kako stvara stari kvas,
Kad ti cvita mladi čas.

Sudbina je moraš znat:
S gnjoja zreja, ča je sad!
Ako nisi kus kot brus,
Bil si nigda zali gnjus!

Bil - ne tup kot driven stup
Kada soton, kad kerub,
Bil si grišnik, bil fantast,
Znal si list i doli spast!

To je bilo, već ga nij,
Kaješ se za mladi grih!
Već ne grabiš, ča je niš,
Već ne češeš, ča je pliš.

Već ne gaziš, ča je klak,
Već ne mlatiš, ča je zrak,
Već ne hustiš, ča je dah!

Zaoran je mladi gnjoj,
Mir ti zreja i pokoj,-
To je čekaš star, potrt,
Na konac i blagu smrt.

Miloradić

NARODNI SABOR ILI NARODNI SAJAM

Na ovu temu i pod istim naslovom pisao sam već pred gotovo jedan decenij u jednom broju starog klupskog časopisa "Glasa", u kojem sam naveo što nam gradišćanskim Hrvatima fali i što bi nam trebalo da imamo. Nabacio sam više tema koje su u ono vrijeme mnogim našim narodnim vodjama bile previše nerealne i utopične. Mnogi su nam kazali da smo previše šovinisti i da bi ove ideje mogle čak provocirati naš narod i austrijsku javnost. Medjutim, kako je pokazalo vrijeme, ove ideje nisu bile baš tako nerealne i utopične, a nisu pobunile niti naš narod niti austrijsku javnost, jer su se neke od njih realizirale već u potpunom miru. Ako je došlo u nekim slučajevima do "pobune" nisu bile krive ideje kao takove, već bezkonceptni nastupi nekih naših pojedinaca. Da je bilo u nas sloge do tih pobuna ne bi bilo ni došlo. Što se može dostignuti sa zajedničkim nastupom pokazalo se je kod novčane subvencije od strani Savezne vlade. To je potjecalo ondašnjeg predsjednika Hrvatskoga kulturnoga društva u Gradišću dr. Demetara Linzera, da traži suradnju od strani sviju naših društava i na drugim područjima. I baš za vrijeme njegovog predsjedništva su se mnoge ideje koje smo imali mi mladi u "našem Glasu" forsirali do neke mjere realizirale. Tako su se nabavile pored već napomenutoga novca društvene prostorijske u Gradišću i Beču, dobili smo jednog sekretara, koji je medjutim samo sekretar Kulturnog društva u Gradišću a ne kako smo to predviđjali za čitavi naš narodni pokret. U ono vrijeme, u vrijeme uže suradnje, dobio je je čitav naš narodni i kulturni život novu i današnjem vremenu odgovarajuću notu.

Medjutim i ova uža suradnja - budimo iskreni, u posljednje vrijeme je ni nema - nije više dosta. Prošla je era kad se je moglo kazati "Da fota (političari) vird šon rihtn" → ?
Novo vrijeme traži nov način rada. Mi mladi smo bili već onda pripravnici zajedno s odgovarajućimi ljudi u Hrvatskom kulturnom društvu u Gradišću i Beču kao i s Hrvatskim štamparskim društvom da ostavimo staru koloniju i da vučemo kola po novoj zajedničkoj cesti. U tu smo svrhu zajedno izradili statute za takozvani "Savez hrvatskih društava" koji je morao da bude najviši gremij nas gradišćanskih Hrvata prema van. Ali i ova ideja pala je pod bodežem cenzure naših političara. Pala ali ne propala ! Mi ćemo ponovo i ponovo ovu misao staviti i stavljati u diskusiju, jer to zahtijeva današnje vrijeme i naša situacija.

m. p.

N i m a š p r a v o ? Pah! Pah!
Zami je na laki,
Rado će ti stokrat
To oprostit svaki.

Miloradić

P r a v o i m a š ? Juj! Juj!
Onda stisni pleće,
Ar toga ti nigdar
Svit oprostit neće !

STUDENTSKI RAZGOVORI

Prije nekoliko mjeseci stanovao sam u nekom studentskom domu u Beču zajedno s jednim kolegom iz Gornje Austrije. U našoj zajedničkoj sobi nismo samo studirali i se kartali, nego ponekad i malo diskutirali te si jedan drugomu povidali svoje mladenačke tuge. Da me bolje razumijete, moj kolega je već u višem semestaru, doživio je već oko trideset puta proljeće, a ja sam tek na početku svojih studija. Stoga se razumije po sebi da je ovaj kolega, čemo ga zvati Fric, bio pametniji od mene, da je više doživio i više naučio nego što sam ja, a svemu tomu su njega poštivali svi ostali kelege u domu i on je vrijedio kao vidna glava. Mnogokrat mi je Fric pokazao da jedan student treba konkretizirati svoju misao, da mora naći objektivan put kojim da gazi, i dostokrat sam morao priznati da su moja misao i moji ideali bludili po putevima punim irealne fantazije mlada čovjeka. Možda ćete misliti da sam se iz ovih razloga počeo s vremenom ljutiti na Frica, da ga nisam mogao trpjeti, ali tomu nije bilo tako. Upoznao i priznao sam njegove kritičke misli a Fric moju dobru volju i tako nismo ostali samo dva kolege, nego smo s vremenom nastali dva dobri tovaruši. Od tada nastale su naše diskusije još žešće, dublje i iskrenije. Tako smo pretresli i pregrebli od pape do kapelana, od pete do glave sve što nam je palu u ruke ili na pamet.

Jednom, bilo je to jednoga jesenskoga poslije podneva, posjetiti me dobar prijatelj, Hrvat iz HAK-a, i mi smo malo diskutirali o našim problemima. Fric je pratio pažljivo našu na momente vrlo žestoku diskusiju i ja sam mu vidio već po nosu da ima neko pitanje. Imao ih je on i više: Da li ima u Gradišću više ljudi koji govore hrvatskim jezikom ili su to samo neki studenti koji smatraju korisnim ako govore više jezika, kako i zašto ima uopće u Gradišću Hrvata, kako dugo živimo već ovdje itd. Ja mu razložim i razjasnim kako je to snama Hrvati-
ma u Gradišću a on samo pažljivo sluša. Poslije nastane kratka tišina i Fric premissljava i premješćuje pojedine riječi i argumente u svojoj glavi kao se to čini s lošim pinezom: Da, on odobrava da se mi ovdje u Beču sastajemo u jednom studentskom klubu i ondje po hrvatsku pričamo, pjevamo i svoje narodno blago njegujemo, ali da se u jednoj školi podučava na hrvatskom jeziku ili da ima ljudi koji govore bolje hrvatski nego njemački, a to sve u Austriji, to si on ne može predstaviti ni nika-
ko odobriti. Ljudi moji, razjasnite takovomu "spametnjaku" da je to i tek kako dobro i korisno! Da na to imamo pravo, da nam je to zasigurano u Članu sedam, to je bilo još najlakše, ali da mu cijelu stvar potanko potančice razjasnim, to više nije bilo tako jednostavno i stalo me je mnogo muke i truda dok sam ga barem do neke mjere osvidočio. No nije ostalo samo kod ove diskusije. I ja sam sam se počeo baviti dublje i intenzivnije s ovim problemima.

Mi Hrvati smo u Austriji jedna narodna manjina kao što su to i koruški Slovenci ili Južni Tirolci u Italiji pak imamo i iste ili barem slične probleme kao što i ovi. Ne želim navesti sve probleme, o njima se je već toliko puta govorilo. Ali pogledamo cijelu problematiku jedanput iz psihološke perspektive što se po mom mišljenju do sada nije u dovoljnoj mjeri činilo. Prosječni pripadnik jedne manjine se neophodno nadje

u jednoj dilemi: s jedne strane mu se predbacuje da nije čovjek ako zataji i proda svoju narodnost i svoj materinski jezik, a s druge strane čuje dan po dan da je čovjek manje vrijednosti samo zato što pripada jednoj nacionalnoj manjini. Kroz ovakovu stalnu sugestiju pomalo počne i sam vjerovati da je čovjek niže kategorije. Ovaj se problem mora riješiti čim prije i hitnije, jer je od dana do dana sve više i više ljudi s njim konfrontirano. U starim časima bilo je lakše, ljudi su ostali uvelikom na selu koje bilo jedna cjelina a više puta i republika za sebe. Danas je situacija sasvim druga. Mladi ljudi ostavju selo, rade cijeli tjedan u gradu i vraćaju se tek u petak kući, gdje ostaju sve u svemu dva dana. Ovo kratko vrijeme ne može izbrisati sve one negativne utiske i doživljaje što su ih doživjeli tokom tjedna, ne može izbrisati sve one "blede krobote" i druge omanjivajuće riječi tim manje, kad ni kod kuće ne dobiju nikakve sistematske podrške u narodnoj svijesti.

Da se razumijemo, ja ne želim propagirati neki šovinizam. Po mojem mišljenju dodje u prvom redu čovjek kao takav, a tek onda čovjek kao Hrvat. Ako netko misli da je za njega bolje ako se odreče svojega hrvatstva, neka se odreče. Danas ima svatko svoju slobodnu volju i ako misli da je bolje ako je neki Kinezi ili Španjolac, neka to nastane. Ipak je dužnost svijuju nas da mu razjasnimo i predočimo što će on u takvom slučaju izgubiti. No nije dosta ako pišemo u našim novinama kako lijep je naš jezik, da dva jezika više vrijede nego jedan itd. Mi moramo to dokazati, dokazati malo konkretnije. A to nije ni tako teško.

Baš u posljednje vrijeme se mnogo govori o izgradnji radiostudija "Burgerland". Mi moramo nastojati da dobenemo nekoliko sati tjedno u programu ovoga gradišćanskoga studija. No ne po uzoru sadašnjih skromnih emisija u koje se samo kad ter kad ukrade po neka naša narodna ili Sučićeva pjesma. Ti satovi trebali bi biti specifično naši: s hrvatskim komentarom i s hrvatsko-gradišćanskom tematikom (politika - ne stranačka -, povijest, literatura, umjetnost, tehnika itd.). Takove stvari bi jače utjecale od deset lijepih članaka u Hrvatskim novinama. Ne mislim ovdje na mogućnost da bi naši ljudi pomoćom ovoga programa mogli obogatiti i modernizirati svoj doista siromašni govorni jezik (naročito što se tiče tehničkih izraza), nego u prvom redu imam u vidu onaj psihološki efekt, što bi ove emisije imale na naše ljude. Njima bi nastalo jasno da se naš jezik, a s njim i naš narod priznaje i odobrava i od šire javnosti, i da je on isto tako u stanju izvršavati svoju komunikativnu ulogu kao to i svaki drugi jezik. A to bi bila prava medicina protiv našalost dosta raširenog "kompleksa manje vrijednosti".

RUDI GRIGORIĆ

Pečen golub ti doleti?
Ej, to nij dost na planeti;
Sam va usta ne će past,
Zinut moraš, kad je čas!

Mileradić

S P O L N O M U O D G O J U N A R U B

Pred nekim vrremenom držao je u Beču poznati nimški pedagog, profesor dr. Muchow jedno vrlo znamenito predavanje o temi: "Spolno zreljanje i spolni moral današnje omladine". Na osnovi ovoga predavanja htili bi samo neke opaske sastaviti za naše odgojitelje i roditelje takorekuc na rubu spolnoga odgoja.

NAŠA SPOLNA PEDAGOGIKA JE ZASTARANA. Ovu činjenicu posvidochi profesor Muchow sa slijedećimi četirimi dokazi:

1. Već rič "spolni odgoj" rodi krivu svijest, jer smatra spol izolirano samo za se. Zapravo morao bi se spol smatrati u cijelini i od cijeline človičjega života u sintezi "spol - eros - ljubav". Ovo su tri bitno važne stupnje u odnosu i razvitku budućih bračnih drugov. Od ovih trih je spol samo najniža, naime tjelovna stupnja. Kad se samo ova stupnja zimlje u obzir, pada človik duboko pod svoju človičju čast i ne najđe pravoga ličnoga kontakta k budućemu bračnomu drugu, odnosno družici.

2. U spolnoj pedagogiki govori se do danas previše o sustavnom poučavanju mladeži o spolnom životu (sexuelle Aufklärung). No i ovo pitanje moralo bi se gledati u cijelini osobe. Osim toga današnja mladež već veoma rano još i predobro pozna sve, ča se tiče samoga spola. Ča joj manjka to je spolno etično peljanje, ko bi peljalo mlade ljude, da spol u zdravom i mudrom odnosu integriraju, nučtar gradu u svoju osobu i čitav svoj človičji život, bilo u odrečenju i svladanju, bilo u (kasnijem) spunjenju.

3. Spolna pedagogika još uvijek ima pred očima u glavnom 14 - 16-ljetne, dok se zreljanje danas počinje već u 13. godini ili još prije, tako da bi se morao spolni odgoj (u integralnom smislu) početi po mišljenju profesora Muchowa već u starosti od 10 do 12 ljet.

4. Naš ustav smatra odgoj dice kao osnovno pravo i dužnost roditeljev. Istraživanja kažu, da 80 % roditeljev u spolnom pogledu svojoj dici ne daju nikakovoga odgoja.

SPOLNO ZRELJANJE postaje od 18. vijeka sve ranije i ranije. Dok je ono bilo koncem 18. vijeka oko 17-18. godine, snizilo se u 19. vijeku na 16. ljetu, za vrime 1. svitskoga rata na 15. ljetu, a danas već leži poprično oko 13. ljeta. (Ali ovo nije isključiva pojava našega vijeka. Već iz povijesti sridnjega vijeka poznate su nam slične okolnosti.) Ča je pak osobito opasno, je činjenica zakašnjenoga duševnoga zreljanja. Jedan mladić ili divojka zna biti jur usred spolnoga zreljanja, dok je u duševnom i socijalnom pogledu tek dite. Zato ni ne zna, ča ce započeti s pojavom spola. Pod uplivom destruktivne propagande pokusi spolni nagon isto tako zasititi kao glad ili zaju ili trud, pak ni ne opazi u kakovoj mjeri tim ruši u sebi gradjevne vridnosti svoje osobe.

KAKO SE STOJI SA SPOLNIM MORALOM MLADIH LJUDI DANAS? Na ovo pitanje nije lako dati odgovor, ustanovi prof. Muchow. Mladi ljudi naime o tom jako šutu, a najjače šutu prema roditeljem, i to ne znamda iz sramežljivosti, nego vjerojatno iz sucuti, kad mislu, da imadu roditelji zastarano mišljenje i zato nepotrebno dramatiziraju ov posao. Iz sucuti htili bi roditeljem prištediti uzrujanje.

Kako liječnici za dicu i činovnici kriminalpolicije kažu, danas kod mladih ljudi više nije onanija glavni problem, nego defloracija. Mnogi mladi ljudi jako zaran stupu u hetero-spolni

odnos. Lakomišljeno biraju doživljaje i iskustva, iako se mnogi trsu, da ne prekoraknu pogibeljne granice. Kao pravu nesriću smatraju nezakonito dite i uslijed toga rano vjenčanje. Ipak se goda i to mnogo puta. Daljnja posljedica je nesricni brak i kasnije raspitanje.

Mnogoga mladoga človika zavodi u neodgovornu igru sa spolom, ili još i u spolnu razuzdanost znatiželjnost ili zelja, da more igrati ulogu odrasloga. A mnogi hoće jednostavno reñomirati, na nje se držati pred drugimi sa svojimi "spolnimi doživljaji". Pri tom zna i fantazija još mnogo dodati, ča se u stvarnosti nije go-dalo.

Prof. Muchow na osnovi zapadnonimške statistike pokaže na sli-jedeće turobne broje: od 16-ljetnih imadu već 60 %, od 18-ljetnih 70 % prve hetero-spolne doživljaje za sobom. Hamburg ima prosječ-no svako ljeto oko 200 majkov zdola 14 ljet. To već nisu pojedine pojave, nego dokaz prave socijalne i odgojiteđjske nevolje.

ČA JE NAŠA PRAVA ODGOJITELJSKA ZADAĆA U POGLEDU SPOLNOGA ODGOJA? Naša omladina pod uplivom razlićnih faktorov, naroćito zbog velike razlike u tjelovnom u duševnom zreljanju za mnogo teže zna riješiti i u svoju osobu integrirati spolne probleme. Za mlade ljude nikakova pomoć nije, ako spolna pedagogika svo-ju pomoć ograniči na to, da pokuši u mladeži usniti spolni na-gon na desetljetno ili na još duža zimsko spavanje. To ne more imati pravoga uspjeha, ako se omladina, ili još bolje jur dite ne ući na odricanje, na svladanje poželenj. Sigurno to nije lagak posao, jer ova omladina neobuzdanom čežnjom visi na užitku i bogatstvu života. Upravo zato treba joj je stalno dokazivati, da se život da samo uvijek novimi žrtvami obogacivati. Bez řtvov i odrekov ne more ništa dobrog i lipoga procvasti. Već od ma-ljanosti mora se učiti dite, da ispunjenje svake želje brzo u-zrokuje kratki spoj egoizma, sebićnosti, a odreka razvija u na-mi smisao za više vridnosti.

Tek u ovakovom globalnom-cjelovitom odgoju na odreke more mladi človik dobiti smisao za pravu disciplinu u spolnom po-gledu. Onakovi roditelji, ki od svoje dice zbog prevelikoga milošrdja ne potribuju nikakovih odrekov, temeljito pokvaru buducnost svoje dice, iz ke lako nastanu mali i veliki sebićnja-ki, a u skrajni slućaji još i zloćinitelji. Do kakovoga razboj-ništva pelja spolna razuzdanost, turobno kažu umorstva iz po-hote i mnoga druga spolna zloćinstva, da su se u zadnjem vrime-nu tolikokrat godala i u Austriji.

Ča se tiće poućavanja o spolnom životu, treba je za dobe i u stvarnoj jasnoći odgovor dati na različita pitanja. S 14. lje-tom početi je već prekasno. Naši roditelji i odgojitelji moraju imati toliko iskrenosti, da već malomu ditetu dadu ravan odgovor. Najbolja prosvjeta u ovom pogledu dojde iz konkretne situacije, kad naime dite samo postavi pitanja o početku života i t.d. To je i najlipša prilika, da se u mladoga človika zacipi poštovanje prema ovoj uzvišenoj skrovnosti človićjega života, prema vrelu, zviranjku života. Masovno poućavanje o spolnom životu u škola principijelno odbija profesor Muchow.

Najbitnije je kod odgoja, da se dostigne prava sinteza tjelov-noga, duševnoga i socijalnoga odgoja u skladu faktorov "Spol - eros - ljubav". Pri tom je važno, da bude mladi človik odgojen na zdravo osjecanje tijela bez pretirane pruderije ili lažne sramežljivosti, ali i bez pretirane hlepne za tjelovnim pože-lenjem. Eros se mora gajiti u razvijanju odusevljenja i pravo-ga prijateljstva. A ljubav u tom, da se k drugu i družici, k njevoj osobi "da" izreće. Ovako se razvija prava socijalna lićnost, ka je najbolja osnova za društvo, naroćito za braćni život. Po sebi se razumi, da je k ovoj sintezi najbolja pomoć religija. Odgojitelj

QUO VADIS, CROATIUS ?

Kamo ideš, Hrvat, kamo lutaš ti ?
Kamo vraćaš pute svoje ?

Glodam te i žalim i zgubljam te,
jer siliš u tudjinu,
tamo, kamo ne slišiš
i željiš postat drugi nego si.
Grabiš tuđe, bacaš svoje
al' sam sebi lažeš,
jer te tuđe perje samo izvan kinči
a unutra ostaješ ti
isti, ki si bio.
Ali zgubljen si

Pitam te, o slabi brate moj,
zač odbijaš, gaziš ote
ča je kroz sve vijek
djede tvoje kinčilo,
a do danas još i tebe ?
Zač odbijaš svoje,
a osvajaš drugo, tuđe, nepoznato ?
Zač se ti sramuješ krvi svoje
i jezika, skim si spregvorio
hrvatskoj majki svojoj ?
Zač bižiš pred tim, ča si: Hrvat !
Zač bižiš ti sam pred sobom ?

Pitam te,
trpiš valjda ti
pod kompleksom manjevrindnosti,
il' se čutiš
kao clovik druge klase ?
Ili je hrvatstvo tvoje
krivo nekom neuspjehu tvom ?
Ufaš se u karijeru
i zbog toga tajiš narod svoj ?
Il' nadvlada neka sila
tvoju čistu, dobru svist ?

Vjeruj meni, brate moj,
samo ako svoje štivaš
i ostaneš clovik čvrst,
pošten i plemenit
priznat će te cijeli svit !

---vić

Slabo! Ridam ? koncepcija!

R. N I X O N

U posljednje vrijeme pokušale su mnoge američke i evropske novine prikazati Nixona kao smiješnoga čovjeka. Ali kad ovaj govori o sebi i svojoj zemlji dobije se sasvim drugi utisak. Dapače, slušalac odmah primjeti njegovu čvrstu volju i snagu, pomoćom koje je nastao konačno i predsjednik možda najjače političke sile na svijetu.

Richard Milhous Nixon rodio se 9. siječnja 1913. godine u Yorba Linda u Kaliforniji kao drugi od petorice braće. Obitelj bila je uboga, ipak je živjela u dobrom sporazumu. Već kao dječak čitao je često i s oduševljenjem američku povijest. Pošto svrši studije na visokoj školi u Whittier, dobi godine 1934. stipendij za pravne studije na Sveučilištu u Duke u Sjevernoj Karolini. Poslije studija dobro je namješten kao državni odvjetnik, a 1940. oženi se za učiteljicu Thelmu "Pat" Ryon. Za vrijeme rata bio je nekoliko godina u mornarici. Poslije rata izabran je kao republikanac u američki parlament (House of Representatives). Poznat je nastao kad mu je uspjelo dokazati špionu Algeru Hissi prem velike podrške koju je ovaj imao od strane visokih državnih činovnika, veleizdaju. 1952. godine pozove ga Eisenhower na poziciju potpredsjednika, no izbore za predsjednika izgubi tek s nekoliko glasova na Kennedyja. Kad 1962. u Kaliforniji ponovo izgubi izbore za gubernera, izgledalo je, da je njegova karijera svršena. Ali Nixon nije popustio. Godine 1963. preseli se u New York i ovdje počinje preporod njegove karijere, preporod kakov se u političkoj povijesti Amerike ne poznaje.

Ako pogledamo njegovu prošlost moramo priznati, da Nixon umije riješiti svoje probleme. Za njega poraz nije katastrofa, ma bio on toliko težak i sudbonosan, već početak novoj aktivnosti i borbi. U ovome mnogo slični na pokojnog engleskog državnika Churchilla, koji takodjer nikada nije rezignirao, nego se poslije svakog poraza digao snažniji, dinamičniji i borbeniji. U mirnim trenucima Nixon mnogo premišlja i ispitiva sebe i buduće svoje akcije. Prilikom jednog intervjua rekao je žurnalistima: "Mogu vam kazati, jedna od prvih mojih akcija će biti da izbacim ona tri televizora (iz Bijele kuće). Za čovjeka koji treba odlučivati u svjetskoj politici bilo bi nepametno ravnati se naglo po televizoru ili jutarnjim vijestima. Razumije se po sebi da hoću imati svakog dana najnovije vijesti, no naredio sam da se sve osobne stvari izostavu, jer ne želim mutiti svoga pogleda na stvar osobnim napadanjem ili laskanjem. Stvarna kritika da, za sve ostalo nemam vremena."

Nixon dobro znade da ne može očekivati ljubavi, ali sigurno respekt. On dobro poznaje američku politiku i ima dosta iskustva u njenoj unutarnjoj politici. Njegove misli i ideje poznate su po govorima i intervjujima u radiju i televiziji. Novi predsjednik pun je ljubavi prema svojoj zemlji, ponosan je na njezinu prošlost, i on je uvjeren da Amerika može služiti ne samo svojim ljudima, već cijelome svijetu. Stoga se razumije njegova želja da ojača ponovo Ameriku, da postane opet ugledna i bude mogla izvršavati internacionalne zadaće. Međutim, da dođe do napretka i da ovaj bude osiguran, mora se riješiti prije svega rasni problem. Taj rasni problem želi on riješiti prije svega pomoćom materijalnih i ekonomskih sredstava ili drugim

(nastavak na str. 2?)

..... AKOPRIEM NISAN SEGA RAZUMIL

Pomnijem!

Sad ednuoč, oš mer ni jako dugo tomu, bil san va varuoši po posli, i glej, ne strefin ednuoga staroga prieteja? I to na rastuoki, ar san si bil mislil, kad san ur na strani ču der puojt kušat želiezansko letošnje, jieli se je ča ugodalo - i dobro je bilo, muoran reć - no pak san si pofergunal vejek i edan varošćanski gujaš s žiemjami, aš je sejedno buoji nek domaći. No i onde hojt strefin prieteja, kuoga ur Buog zna kako dugo nisan bil vidil.

Naručili smo si ga vejek liter da nan tako juto ne sfali (aj, ki Ervat ga nieće, san si mislil) pak smo uz kupicu pretriesli staro i nuovo a i naše ervacke posle, bome, i za ervactvo smo se, aš ja pak muoj prietej smo ur senek bili Ervati ter nas i ervacki posli interesieradu. Perže smo se tili senek strefit na generalni siednica Ervackoga kulturnoga društva pak smo tili poslušat, ča i kako govuoridu ti naši naruodni pejači, i lipo je tilo bit, muoran reć! Senek se je nabralo prece judi i si smo rado poslušali tie govore - ar su jaaaako fajno znali povidat ti naši velikani (akopriem nisan sega razumil, aš je bilo itakovi, ki su govorili onako va kipi kodno večkuoč tie Ervacke novine) - a pak onda smo (ili su) tili odibirat nuovo pejačtvo društva, aš odborniki se muoradu meru i zminjat, ar imadu jaaaako čuda diela, no pak i drugi kanidu kuoč na ried duojt, ne? Hej, tō su tile bit siednice, ne kodno zadnja leta kad se govori pak odibiranja na kratki upravidu dopuodne pred par judi a cielo odpuodne je pred množinuon samo tamburicanje pak tancanje, meni se mer i to vidi, aš jubin naše jačke pak naša kuola, ali buoje mi se je vidilo kad je na generalni siednica bilo već govorov a ča-tuo manje mužikarenja. I zbog toga zadnja leta već nisan išal na siednice ter i mojiega prieteja već nisan vidil.

Povidal mi je prietej, uon da je sejedno bil na si generalni spravišća našega društva, i na zadnjem Frakanavi, aš takove siednice su naime senek va drugon ervackon seli, ito zbog toga da tokuon vrimenta si naši kerčmari budu ča od kulturie imali. Veli, da ni bilo preveć judi, ali da su verluo vikali pak dišputirali (ali diskutirali, ali kako se tomu veli), aš va demokraciji smi saki zglasno svoju misal reć, a tako i va ervackon društvi; osebito edan poznatiji kotrig ni smil Prikosović¹² bit gonc zadovoljan na siednici, aš ta da je najzglasnije svoju misal zastupal. Predsednik da je opet ta nastal, veli, kuoga je na demokracki način većina uodibrala - nemer ki drugi - a i drugi odborniki, blagajnik ter ti, da su se tako demokracki uodibrali, jeli su bili nazuoči ali ne - aš saki ne muore duojt na siednicu ako ima grod kakovoga diela, ne? Ali da su bili i tako si zadovoljni, samo edan odibrani da je pak par dan kašnje naednuoč sfercogal ter je njieguovu funkciju najzed dal, ali to da ni tako strašno.

No, ali da nisan preveć zamudil, veli mi prietej, aš bar na zvana da se ni čuda preminilo na siednica, ar duojdu i sada oš skoro samo ti judi ki su ur i perže dováli, nuovi pak mladi da ni preveć vidit, a od ti ki duojdu duojde edan diel samo zato, da ga judi vididu - kodno perže! Va poslovanji društva se ali bojsek ča gibje, veli, prvič su sada odbor povećali a drugič dostaje društva sad ur par liet od nikakovoga mini-stariuma piniez, no a kad je piniez ko zna i kani saki ča za kulturu dielat, ča ne? I zaistinu se je čuda dielalo pak svečevalo zadnja leta, veli muoj prietej, samo je

Kornfeind

Milganner
Vlašić

pitanje, jeli je to bilo dost pak dobro, aš k letu bojsek već niećemo piniez dostat

Zadnja leta da imadu odbori na saki način već diela nek perže, veli, ali da je na žalost oš senek tako da imamo neke odbornike samo na papiri ter da posal i briga ostane pak onin par drugin - kođno perže, a to da ali ni dobro, takovi "papirni" odbornikuov nebi smilo bit! No, a onda da je i takovi, veli, ki mislidu da muora se po njievuoj jački tancat, pak se zaistinu i tanca - ali i ti je ur perže bilo, ti se bojsek ne muoremo zbavit, a to ni najboje za nas! Ur par liet da ima naše društvo i ednuoga segretera, mi veli daje, ali ta da se splati, aš se za skoro se posle ~~posle~~ brigi pak je i udiela, (akopriem nima čuda za govorit), to je naša srića - a toga perže ni bilo.

Müller
R. Sučić

No poglejder ti, san si mislil, sejedno ide najper s našin društvon, iako toga ni vidit, ali tie "papirne" pak dirigente bi muorali ur adnuoč ekspedierat, aš niećemo daleko skočit. No ter ovako smo ja pak muoj prietej dokonjali i spraznili fluošu uz se ovie naše brige; kad bi je nek mogli va vini utopit, san si mislil, ali to ne ide, ćemo je muorat znan drugačije riešit

Miško Čakavac

V A Z A M

(Iz III, 1968.
broj 15.)

Prerazmijenjeno; 4.4 "Zima je na svitu"

Vazam je svetak preobladanja smrti, svetak pobjede svitline nad škurinom, svetak obnove i preporoda, Vazam je svetak neograničenoga zaufanja u budućnost.

Ravno u protuliće svečujemo ov svetak, ki je tako usko povezan s novim životom u prirodi, naravi. Po dugom zimskom snu prebudi se Zemlja, s njon sva stvorenja i človik čuti moć protuličnoga sunca, ko osvježi tijelo i dušu.

Spominjajno se :

"Spovij se svako ljeto u vazmeno vrime!"

Ta rečenica mora valjati i u narodnom pogledu! Olakšaj si srce s iskrenom bilancom tvojega djelovanja na kulturnom polju! Napravi analizu tvojih dosadašnjih akcijov za hrvatstvo, ti kod pojedinac a i kot član naših hrvatskih organizacijov. Išći uzroke eventualnih neuspjehov. Odbaci kamen krivoga mišljenja, ki te drži zatvoreno u grobu narodne pasivnosti. Zbudi se iz tvoje letargije, zbudi se iz agonije! Protivi se huskanju "zaloga" da budeš u živao vezmeni mir. Ako si u selu, u varošu, bogat ili siromah, mlad ilistar, ako si pripadnik ove ili one stranke, poslušaj, kako miljano te zove do maći zvon na svečevanje Vazma, HRVATSKOGA VAZMA!

Stupi i ti u naše rede i zapjevaj s nami
HRVATSKI ALELUJA!

ROBERT SUČIČ

O T A C I S I N

Ubrzao je korake, kad je izdaleka ugledao auto svog oca. Od početka rujna do danas nije vidio oca, a za nekoliko dana je Božić.

Milan je odlikom položio zidarski majstorski ispit. Godinu je dana radio pod vodstvom svog oca, koji je nadglednik kod velikog gradjevinskog poduzeća L. u Beču. Ali nešto mu nije dalo mira. Znao je da ima talente za inženira. Zašto ne bi išao na više nauke?

Kad je drugu Franji pričao o svojem planu, ovaj ga ismještavao: "Ne budi lud! Čemu trošiti toliko novca i vremena na učenje? Koliko novca će to koštati i koliko ćeš zarade izgubiti, dok postaneš inženir!"

Otac nije htio ni čuti o Milanovom planu. Kod svoje firme bio je ponosan na sina, kojega su tamo cijenili kao izvrsnog zidara.

"Slušaj, sine! Ako ostaviš posao pa ideš u više škole, onda su se naši putevi rastali ne samo kod radnje, nego i kod kuće", prijetio mu otac. A kad je tvrdoglavu Milan protiv očeve volje ipak išao upisati se u matura-školu, otac mu pokaza vrata i reče: "Odsada više ne prekorakni domaćega praga!"

Bile su to tvrde riječi. Mati je mnogo plakala, Bila je u stalnoj pismenoj vezi sa sinom i nadala se, da će konačno ipak pomiriti muža sa sinom.

Čim se bližio Božić, misli dobra mati: sada je čas pomirenja. Tada joj dodje - kako ona misli - izvrсна misao: pisat će sinu, da na početku božićnih praznika u subotu ide k ocu te da se s njim vozi k kući za Božić. I kad se sudare dvije tvrde glave uoči blagdana ljubavi, morat će se pomiriti.

I kako mislila, tako i učinila. Pisala je sinu, ali ništa nije rekla mužu. Tako daleko nije dosizala njezina hrabrost. Bit će, šta Bog da! Ma ni otac ne može imati kamena umjesto srca. Kad nakon trih mjeseci prviput vidi sina, ne će ga odbiti.

Sin je tako shvatio majčino pismo, da je sve u redu, da ga otac čeka i zato je veselog srca i laganih koraka žurio prema očevim kolima.

Oca još nema u kolima. Zapalit će cigaretu i malo počekati, misli Milan. Kroz prozore vidi, kako je zadnji dio auta natrpan raznim paketima. No za njih dvojicu bit će još dosta mjesta u prednjem dijelu.

Još nije ispušio prve cigarete, kad iznenada naglo pred njim stoji otac, kao da je izrastao na čudan način iz zemlje i bulji u njega velikim začudjenim očima, otvorenim ustima kao da vidi duha.

Od tog ukočenog pogleda zamrznu se posmijeh na Milanovom obrazu. Eto! Ipak nije sve u redu. Mati je iznenadila njega, a još više oca.

Milan pozdravi oca i pruža mu ruku. Ali otac još uvijek gleda ukočen. Ne maknu ni očima ni rukom, kao da je ne samo srce, nego cijeli čovjek od kamena.

Sin ogorčenog srca potegne ruku natrag. Otac iz punih prsiju duboko izdahne i konačno progovori: "Odakle Ti?"

Milan iz stislog grla promuća: "Mati je pisala, da se

vozm s tobom, da me čekate kod kuće."

"Aha!", ciknu u očevim očima kao munja.

Za trenutak je opet tiho. Onda Milan iz isušenog grla izgnjavi riječi: "Ako tebi nije pravo, mogu i preko Božica o-stati u Beču!" Ali još prije nego li okrene ocu ledja, iz ustiju starog nadglednika i nekadašnjeg vojnog korporala pucaju kao kratke psovke zapovjedi:

"Ostani! Sjedi u auto!"

Otac stavi u pogon motor. Samo korak po korak probijaju se kroz bučni natrpani velegradski promet. Otac zakvači, ot-kvači, stupnu na kočnice kao da se izdovoljava na nekrivom motoru. Psuje drugim vozačima, psuje motoru, a Milan misli: sve to se tiče njega.

Konačno imaju velegrad za sobom. Cesta je malo ledena. No položaj med ocem i sinom mnogo ledeniji. Među njima vlada napetost i Milanu se čini, da ova napetost raste od kilome-tara do kilometara. Nebo je zakrito tamnim oblacima. U nji-ma se sakuplja snijeg. Ali Milan sada više misli na zaguslji-ve ljetne oluje.

Morao bi progovoriti koju riječ, misli Milan. Ali kako bi našao u ovom napetom položaju zgodnu riječ. Možda će ciknu-ći munja, ako i samo jednu riječ reće. Cesta je ledena. Otac će srdito zakočiti i oni su na mah u grabi pokraj ceste.

U ocu još uvijek kuha strašna srdžba. Ne zna, na koga bi se više ljutio: na ženu ili na sina?

"Eh, vidiš, kako bi me htela dobiti prefrigana 'stara'. Ali uzalud, zeno moja! Nijesi ti meni dorasla svojom lukav-štinom... A ovaj 'drveni kip' pokraj mene!? Zašto sada tvr-doglavo šuti? Zašto ne izmuca, barem: 'Oče, oprost!' Zabra-nio sam mu, da prekorači domaći prag. A sada evo, nasadi mi se na vrat. I ja da poreknem svoju riječ bez toga, da on barem toliko kaže: 'Oprost!'... Imamo sina jedinca! A šteta, da i ovoga imamo!", galami u sebi otac izazivajući srdžbu i kaznu božju. I kad se ne može karati ni s dalekom ženom, ni sa šutljivim sinom, ludim bijesom daje gaz i goni auto...

S opasnom brzinom dalje raste napetost kao u nažešćoj o-luji, kad silno rastu na nebu crni oblaci, kao da se u nji-ma skriva sva mržnja najtamnijeg pakla... Ako sada ne bljesnu munja i ne spoji nebo i zemlju vatrenim bljeskom, mora se svod odvojiti od zemlje...

Motor se dere kao mučena životinja. Milan bi htio kriknuti ocu: "Nemoj, oče, nemoj davati gaza! Cesta je opasna!"

Ali ne usudi se. Boji se, ako samo usta otvori, otac će u svojem bijesu izgubiti živce i onda je uz ovu brzinu ko-nac životu i svemu...

Pred njima, dosta daleko, pojavi se teretni auto. Na sre-ću je cesta ravna. I otac je opazio opasnu zaprijetku. Pre-vesti ne može, jer iz protivnog pravca dolazi također auto.

"Makni nogu s gaza!" Sin ne treba diliti zapovijedi. Otac je stari iskušeni vozač. Noga mu već davno nije na gasu. Tre-bao bi još zakočiti. Ali to je jako opasno.

Zašto se ne vozi malo brže ovaj teretni auto? Sad ipak mo-ra zakočiti. U tom se trenutku iskliznu kola s ceste u gra-bu, prevrnu se dva-tri puta. Konačno se opet postave na ko-tace usred slabašno zelene zimske sjetve.

Ocu kao da je za čas dim ili magla zašlijepila oči. Sada se naglo otriježni od bijesa i pade u užasan strah. Sin le-ži razbitom glavom kraj njega i ne miče se. Za časak mu na misli dodje, kako je prije nekoliko kilometara izazivao Bo-

ga, kad je galamio, čemu ima i ovog jedinca. Ali kako zločinac brzo izbriše tragove zločina, tako sada otac brzo izbaci onu zlu misao iz svoje savjesti. Nije to on mislio ozbiljno, a niti je kada izrekao tu misao. Pa ako Bog ne ispuni brzo molitve, ka se tiče dobrih želja, zašto sad ovako naglo kazna u ispunjenju zle pomisli?

Ne, ne! On je svog sina ljubio na svoj način. Nije li omogućio, da se izučii zidarski zanat? I kad je bio već gotov, čemu je trebao početi na novo? Da, kad Milan ne bi bio išao u matura-školu, ne bi sad ovdje ležali razbitim autom i razbitom glavom...

Je li dakle Milan sam kriv ovoj nesreći?... Otac ne završi ove misli. Opet se zdvojno obrne prema sinu. Nije li Milan upravo uzdahnuo?

"Sinko, dragi Milane, jesi li mi još živ?", pokuša otac pobudjati sina. Ali Milan se ne miče.

Međutim su stigli na mjesto nesreće žandari. Hladnom vještinom protokoliraju, kako su to već rutinom činili stotinjak puta. Zovu liječnika i kola za spašavanje. Ocu se osim živčanog šoka nije dogodilo mnogo. Pružaju mu prvu pomoć: zamataju na razbijenom staklu ozlijeđene ruke...

A sin? Milana pregleda liječnik i pažljivo ga da prenešti u auto za spašavanje. Jos ima u sebi života, ali taj život viši samo na tankoj niti. Hoće li preživjeti nesreću? Odlučit će se u slijedecim satovima ili tek nakon nekoliko dana.

A otac i mati? Oni će ovaj Božić svetkovati, kao da imaju, a ipak nemaju sina...

Augustin Blazović

U ADVENTSKOJ ZORI

Maglena zora, tamna, slijepa.
Debeli sivi zastor sa neba
Pada na krovove sočne
I na mršave samotne bore.

Kao bezbrojne Lethe-rijeke
Tužno se pružaju asfalt-cesta,
Vijugave zmijske, vlažne i crne,
Prazne i gluhe ulice mrtve.

Tiho, bez glasa jesen se plače,
Mrgode se tupo oči palače.
Za oknama slijepim umorni ljudi
Očajno san snuju smrtni.

Tamnu i gustu maglu probija
Kroz prašne crkvene prozore svijeća.
Maleni plamen plaho prhaće
Kao znak tihe i slabašne nade.

Iza crkvene zgrade na klupi
Pospalog noćnog stražara budim:

"Reći, stražaru slijepi,
Hoće li minuti noc?
Guši gas noćni mrak.
Kada će svanuti dan?"

Dodji, o dodji,
Vladaru mira!
Dodji nam, Svjetlo,
Kaži nam put!
Uzmi nam nemir, tugu
i jad!
Nosi nam, nosi nam Spas!

a. b.

MAGARAC

Ja, i-a!
Blejiš: "Kako sam mudar ja,
Premda me zovu oslica."
Ja, i-a! Ja, i-a!

Ja, i-a!
Misliš: svemu si svijetu os,
Ljepše da pjevaš nego likos,
Kad se hvalisaš: "Ja, i-a!"

Ja, i-a!
Al i kad drugoga hvališ,
Svagda samoga sebe slaviš:
Ja, i-a! Ja, i-a!

a. b.

Više prazn nego pjesma

Dobro!

Samota
Cesta
Ulice mrtve
Spah i kring
Jesen
Smrt

STARI PLUG

Na vrtu pod živikom
gdje ljetom gnijezdaju ptice
star leži plug

Sav od drva, pomalo gnjije

Orao je s njim otac moj i djed
Nodali za njim, rezali brazdu po brazdu
dovikivali volovima i pucali bičem
u ranu bijelu zoru ljetnu

A sad leži pod živikom
star i pomalo gnjio
i posve zaboravjen

VEČERI KOD KUĆE

Ja volim one gradišćanske večeri
kad pade mrak i sve se gubi u tami
i kad miris cvijeća i miris seljačkih kuća
propuhne seoskom ulicom

A stari, stari seljaci
s brkovima i lulom u ustima
ispred drevnih kolibica sjede i puše

I ja im doviknem Dobar večer
veselo sa smiješkom povratnika
A njihovo Bog daj, Bog daj opet doma?
mojemu je srcu najsladja melodija - ubra „melodija” pjesmu!

POSILIJE

Sada ležiš, smirena, pokraj mene
sa smiješkom na usnama toplim i
čekaš

Vani kasna bijela proljetna noć
puna mirisa i mjesečine
Ja želio bih, vjeruj mi, da ti kažem ...

Ah, zašto, zašto sam tako loš, baš tako loš lažac!

T R E Š Č E , a piščeno po našu staru

Kad je gospodin predsednik na zadnjoj generalnoj sednici Ervackoga kulturnoga društva objavil svoj program za dojdúće leto, govoril je čuda od svečevanj na Severu i u Sredini (Jug se je javil "a što j s nami") a nek jako meru od drugoga posla, san si mislil: Ali moramo mi rado svečevat!

Kad je pak na istoj sednici došlo do drugi pitanj i kad su pak ti mladi sanjari iz toga Beča počeli poštovanin nazočnin davat predloge i upute (kako su se mogli nek posegurat), rekal je nigdo da se mora prestat, ar da supa čeka pak da će se uladit. No da, ča ču reć. Mislin, ne ostaje mi drugo nek da velin "Dobro račenje" ili "Bog van blagoslovi" ili ako čete "Mojcajt". Da, da, človik ne živi nek od RIČI, neg i od ... SUPE - ku si skuha (ili ku mu skuhadu).

Kad smo pak otpodne slavili naše zaslužene Velikane (otako su in rekli, a ja se s tin slažen), san vidil da je bilo dos malo judi. Onda san pomislil kako su se pred par leti organizirali autobusi da š čin već judi dojde, pak je ji i došlo. A i bundeskoncler je došal, ter san si opet mislil, jeli je on zano došal kad su se organizirali autobusi ili je to bilo uberuto. I ča da velin, bilo je jako lipo. I bundeskoncler je govoril po ervacku. No i zopet san si mislil, kako da i denas nisu organizirali autobuse. I daje san si mislil, kako bi bilo, kad bi zopet ednoč organizirali autobuse pak bi morebit i londeshauptman došal i bi morebit ku rič po ervacku rekal, ter bi bilo opet jako lipo. Otako san si mislil, da, da ...

Senek se govori da kođ nas zano niš ne ide daje, kad nimamo učiteljev ni gospodinov farnikov, ki bi se za naš narod skerbili. A ja san prik toga mislil, ter mislin da oto ni grod tako. Ar imamo doš gospodinov učitejev i gospodinov farnikov, ki uču teate, tamburaške i jačkarne zборе i ki se skerbu da naš narodni vinograd ne bude zelen i pun haluge. Pak onda mi je namisli došlo da imadu morebit oni pravo, ki velu da riba počne kod glave ..., mer znate i - nekate mi zamirit.

Manija
GREGORIC
Prošlo leto san štal već puti va ti Ervacki novina, da je ki sin ili ka kćer koga našega heroja (nigde san tu rič čul) maturiral. Znal je to bit cel roman. I ja se senek tako čemu veselin, ar mislin da čemo onda zopet koga novoga kotriga dostat va ti Akademski klub, ar senek i pišu da će se daje študirat. Ako je pak oto edna divičica, to me bome još jače veseli, ar saki študenat rado vidi lipu kolegicu. No mi vreda dostanemo njeve adrese pak je pozovemo va klub. No ne "počasti nas saki zis njegovom prisutošnjom" (otako sad pišu va ti Ervacki novina). A ja si neznan razvezat kakovi su to ti naši narodni heroji, ar mislin, ako su ervacki narodni heroji onda bi morali meru i na to gledat da njeva dica idu va ervacko društvo. Jeli ji znan preveć imamo? Velu da ne. No da ...

Neznan ča je to s otimi našini predsedniki los. Sad smo inali prece ti proslavov ter bali, i ča san upanetzal: predsednik gradišćanskoga društva ni bil na klupskoj proslavi, ni bil ni na ervackon bali Beči, klupski predsednik ni bil na generalnoj sednici bečanskoga društva, a predsednik bečanskoga društva ni bil na bali u Gradišću. Ne znan ča to ina za zlanenovat. Je li jin je bilo zima ili su znanda inali otu modernu gripu, otu ku nan je to ta Maocetung poslal iz te Azije, ar drugačije si oto ne moren razvezat kad su tili to senek na tako ča dojt. Nek predsednik toga štamparskoga društva mora bit nikako viderstancfejig, ar ta da je bojsek bil. Da, da, sad je ner vrime za te gripe.

V KORNFEIND — „časna karla“

Va ti Ervacki novina pišu sada senek ča je novoga i va ton našen Klubi. Saki tajedan stoji nutri ča je bilo va prošlon tajedni los, a vejek i ča će bit i na tajedan novoga. Nek ednoč niš nisu pisali i to kad je to ta nacijonal-rot *Robak* kanil dojt. No morebit nisu imali čerjene farbe san si mislil, a š černon nisu znan kanili. No ča čete, senek nan ča fali, da, da ...

Tužili su mi se ovi bečanski predsedniki da ji sad već nigder ne pozovu va to Gradišće na sednice a da su je perje senek pozivali. No počel san je batrit, to je se nek iz jubavi prema njin. Ča ne, sad u zimi je tako pogibelno putovat, ceste su zametene i fuske pak bi se lako moglo ča stat. Dajte nek mira, san in rekal, kad dojde protuliće pak se leđ rastali, čedu vas siher opet pozvat. Pak čedu van na puti i ptičice sfučkivat pak će van bit jako lipo. Tako san je batril. Da, da, kad se pak leđ rastali ...

No da, inai bi oš čuda ča ali mislin da vas nesmin dugje štentat zis vin nojin trešćen. Ako van se vidi ili ne vidi ča san napisal, pišite na uredništvo voga "Novoga glasa", ako mislite da se ne splaća, onda vas prosin, nute si s njin barem podižgat da se bar meru steplite, da budete bar meru ča inali od njega ar to je žeja

Jure Špik

riječima, da digne životni standard crnaca u svojoj zemlji, a ne toliko time da dobene svaki ekstremista ono za čime kriči.

Jedna od njegovih najglavnijih i najmarkantnijih crta je želja raditi za mir u svijetu, kako je to određeno kazao u svojem govoru. No međutim moramo imati u vidu da on neće tražiti mir, kojemu bi morala Amerika previše žrtvovati; on dobro znade za nastojanja komunizma, da preuzme gospodstvo nad cijelim svijetom. To nastojanje može po njegovom mišljenju spriječiti samo konzekventna i stabilna politika na van. Kako si on tu politiku zamišlja pokazuju njegove slijedeće riječi: "Naš cilj ne može ni ne-smije biti da drugima silom nametnemo naš način života (way of life). Dapače, mi moramo našu demokratsku misao da svaka nacija ima pravo na nezavisnost zacijepiti i našoj mladoj generaciji. S oduševljenjem se moramo truditi da ne samo opstojimo, nego da nadvladamo u borbi za slobodu, dostojanstvo i gospodarstveni napredak u svijetu!"

S ovim temeljnim načelima i nakanama počeo će 37. predsjednik SAD svoje djelovanje. Nadajmo se da će se truditi i da će raditi sa svom moćom i strogošću da ova svoja načela i ostvari.

IVO DOMMANOVIĆ

AKADEMSKOMU KLUBU

Mladi ptići, snažno letite, letite,
Ubogom narodu prosvjetu nosite!
Budite žar rumene uskrsne zore,
Proljetni pir vesele svibanjske gore.

Budite mošt, što mora vreti u vino,
Ne pospani, lijeni, ko kiselo mlijeko.
K novoj zori treba nam mladih ideja.
Jao narodu, koji pomlatka nema.

Kad su puna idejama vaša srca,
Nastat može mnoga diskusija tvrda.
Ali i to je snažnog života dokaz,
Samo da se ne slomi u vama sloga.

Ipak znajte, po priči mladoga ptića
Brzo su umorna nevješta mlada krila.
Zato savjete starih primite voljno,
Samo strah jalovih srca odbijte strogo.

Mladi ptići, glave ne vješajte brzo!
Bdijte, da van nikad ne umukne grlo.
Tvrđi borci budite do zadnjeg daha,
Da živi u Gradišću mila riječ naša.

AUGUSTIN BLAZOVIĆ

KAD POČNEMO OSTVARATI IDEJE

Ima razliĉnih mogućnosti, kako da se pretvoru ideje u praksu, kako da se realiziraju ideje. Naĉin ostvaranja idejov ovisi o mnogovrsni ĉimbenici: o ideji samoj i o principijelnoj mogućnosti nje ostvarenja, o ĉloviku, o okolini, o situaciji, o vremenjski prilika itd., ada kratko reĉeno: rezultira iz razliĉnih komponentov.

Kad se ide na rješenje problemov i na izvršenje konkretnih zadać, moremo na peldu kod ĉlovika razlikovati dva ekstremne tipe:

prvi, ki odmah bez da misli zagrabi za djelo i posluje bez plana - i tako mnogoputa sliĉno elefantu potare mnogo porcelana, ili

drugi, ki prije nego da pokrene nešto, promišlja, kako da bi poĉeo, na ki naĉin da bi laglje išlo, lakucjenije bilo, ki kao maĉka oko vruće kaše od stalnoga ĉu-neću i promišljanja na različne mogućnosti rješavanja i na problematiku oko ostvarenja ne najde niti vrimena, niti se more odlučiti za bilo ku mogućnost, za bilo ki put, kako da bi se konaĉno mogao poĉeti... Neke sliĉnu vrst rješavanja poslov - pred svim financijskih, ali i drugih - nazvao je narod tokom ljet "kramarskim-sajmarskim" postupanjem. Sliĉno kao opozicija u buĉetarni sjednica vlade, tako poĉnu na peldu i neki ljudi pri svi moguć i nemoguć prilika, kad ide - ako ĉete - za male svotice ili druge malenkosti, iskati "vlas u supi", ki iskapaju argumente, kimi bi potvrdili - ĉa mislite - SVOJ PLAN, SVOJE MISLJENJE, a to iz uzrokov, ki se protezu u neki graniĉni sluĉaji poĉeto od ljubomornosti ĉa do kompleksa manjevrindnosti, ar - kako govoru - ide im za "princip" a svi naokolo stojeći vidu, da to ĉinu samo i isključivo iz tih uzrokov, da njegov razgovorni partner ne bi mogao imati tu ĉut, da će se morebit probiti svojimi vlasćimi idejama ... Da, i dok oni tako medjusobno raspravljaju i se djelomiĉno još i zaživu u debate i svoje uloge i pri tom jos i uživaju, tesko i nestrpljeno ĉekaju drugi njihove zaključke i odluke, ĉekaju, a beskompromisni duhi iz sebiĉnih motivov rasprudjaju vrime, premda svi mi znamo, da život od nas potribuje dan za danom sklapanje kompromisov, nagodab i sporazumov ...

Ali ĉa se tiĉe Gradišćanskih Hrvatov more se mirno reći, da mi još hvala Bogu nismo tako daleko, da se morebit ne bi mogli ujediniti, da li ćemo peljati razgovore iza nogljastoga ili okrugloga stola....

Ipak mora biti dozvoljeno na ovom mjestu pokazati na tu pogibelj ka nam se grozi, ako da bi

1. u našem krugu nadvladalo takovo "kramarsko posbvanje", ko ne bi samo nepotribno zaustavljalo rješenje naših poslov u sadašnji teški prilika i tako prepriĉilo uspješno zalaganje za naše stvari, nego bi potpuno otrovalo djelatnu atmosferu u naši redi i tako i svim našim idealistom otežavalo ispunjevanje svojih duznosti i zadać; a koncem konca: komu bi to hasnilo?

2. Ali i "elefanti" u naši krugi nimaju mjesta, ar bi većkrat zagazili ravno zniknutu klicu. Da, aktivno, agilno i ambiciozno poslovanje tribamo, ali za volju božju, to ne samo zbog toga, "da se nešto djela", "da se posluje s konjskimi naoĉnjaki", ada bez koncepta, bez plana, bez obzira na to, da li bi moglo to djelovanje škoditi jednomu ili drugomu u svojem djelokrugu

Zato najdimo konaĉno put jedan k drugomu i ne držiimo se kao naldjetna diva, ostavimo liĉnu gizdost, sebiĉnu improvizaciju radi manjkanja vlastitih planov, ne glejmo u svi akcija samo priliku za liĉne uspjehe, svoje "ja", nego usmirimo

sva poduzimanja u korist naroda; budimo veledušniji u sitnica, pokušajmo se sjesti u iskrenoj i prijateljskoj namjeri za skupni stol da međusobno i zajedno raspravljamo o nasi briga i poteskoća, ostavimo se negativne kritike, ne počnimo rušiti postojeće, nego renovirajmo i restaurirajmo, sastavimo dugoročne plane i programe i onda na miran i promišljen način s pravom metodom ulovimo svaki na svojem području za posao, idemo da riješimo probleme i izvršimo zadaće i pri tom prakticirajmo "koordinaciju", ka je dosada bila kao i sve u toj vezi izgovorene riči samo "fraza bez sadržaja" ...

Tako držimo se toga oduvijek prodikovanoga "zlatnoga sridnjega puta" i u znaku sloge, prijateljstva i bratske ljubavi započnimo! I onda nam mora biti svejedno, čije se ideje ostvarivaju, ar najvažnije je, da su one vridne i korisne u skupnoj našoj borbi za opstanak ...

o.u.

IZ UREDNIŠTVA

Kad je stari klupski časopis "Glas" prestao izlaziti, nitko (barem se je tako činilo) nije za njim plakao. Izgledalo je da je to mnogim ljudima bilo čak i pravo. No ideja o vlastitom časopisu nikada nije sasvim zaspala. Mnogo se je govorilo i debatiralo kako i na koji način pokrenuti nov časopis. Tek kad smo dobili moralnu podršku i od nekih pojedinaca iz Gradišća, poceli smo konkretnije misliti o osnovanju "NOVOGA GLASA".

Privremeno postojala je ideja da se klupski članovi sa žurnalističkim i književnim ambicijama povežu sa srednjoškolskim časopisom "mlado gradišće". Nakon dužeg promišljanja ipak smo se odlučili pokrenuti vlastiti časopis. "mlado gradišće" mora ostati srednjoškolcima. Oko njega se mora iz redova srednjoškolaca i uz pomoć njihovih profesora formirati i afirmirati naš najmladji književnički naraštaj (što je po mom mišljenju do neke već i uspjelo, kako to najbolje dokazuje posljednji broj "mladoga gradišća").

"Novi Glas" predvidjen je u prvom redu za našu intelegenciju. Mislimo da je to potrebno osebno naglasiti, jer se je starom "Glasu" stalno predbacivalo, da nije uspio prodrijeti u narod. Ako ga budu čitali i pojednici iz naroda, tim bolje.

"Novi Glas" bavit će se s problematikom iz svih područja. No uvijek će kritika i kritička misao, gdje nam se bude činilo to p treb-
nim, doći do izražaja. Panegiriku prepuštajemo drugima. I od svoje strane smo spremni primiti i podnošiti svaku kritiku, samo da bude ona ozbiljna.

Časopisi se radjaju, žive, i umiru. Kako dugo će živjeti "Novi Glas" ne ovisi samo o nama. Ovome će reći i čitalačka publika svoju riječ. Ur.

TRAŽIMO SURADNIKE IZ SVIH PODRUČJA !

PRETPLATITE SE NA "NOVI GLAS" ili posebnom kartom ili uplatnicom koja je priložena ovom broju.

MIŠLJENJE PISCA SE NE MORA SLAGATI SA MIŠLJENJEM UREDNIŠTVA !

REDAKCIJA IDUĆEG BROJA SE ZAVRŠAVA 15. svibnja 1969.